

319

J

7

319

J

7

**CENTRALE OUD-KATHOLIEKE
BIBLIOTHEEK.**

Universiteits-bibliotheek, Utrecht.

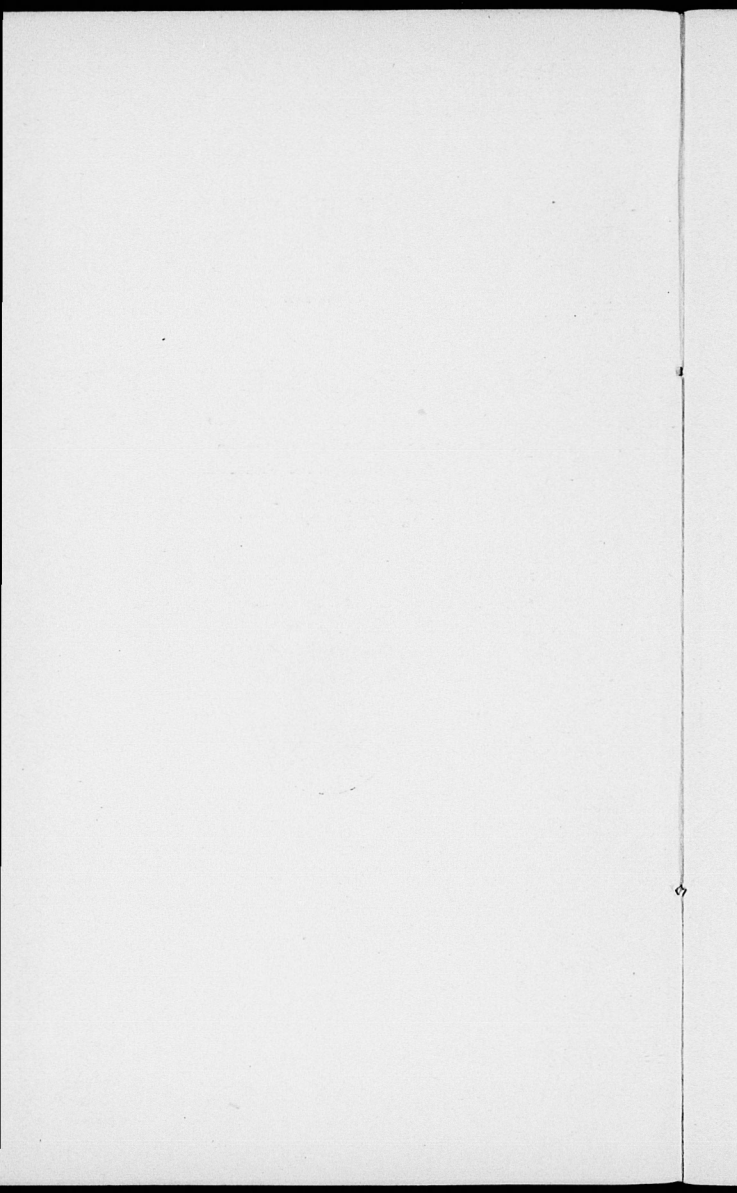
319. J. 7.

KORT BEGRIP
VAN DE
CHRISTELIJKE LEER.

NIEUWE HERZIENE UITGAVE
MET BISSCHOPPELIJKE GOEDKEURING.

ROTTERDAM.
RICHARD REISBERMAN, FIRMA H. T. HENDRIKSEN.
1899.

GOEDKEURING

VAN DE EERZIENE UITGAAF VAN 1883.

Dit *Kort begrip van de christelijke leer*, sedert eene halve eeuw in onze kerk in gebruik en meer dan eenmaal herdrukt, is daardoor gebleken steeds een gunstig onthaal te hebben gevonden. Op eene voor jeugdige kinderen bijzonder bevattelijke wijze worden hier de hoofdwaarheden der christelijke leer voorgesteld.

Door de wijzigingen in vorm en uitdrukking, bij deze nieuwe uitgave hier en daar aangebracht, achten wij, dat de bevattelijkheid er van nog gewonnen heeft.

Diensvolgens is het onze wensch, dat onze onderhoorige geestelijken zich van deze door ons goedgekeurde uitgave zullen bedienen.

Gegeven te UTRECHT, 24 Januari 1883.

† JOHANNES HEIJKAMP,

aartsbisschop van Utrecht.

HAARLEM, 26 Januari 1883.

† CASPARUS JOHANNES RINKEL,

bisschop van Haarlem.

SCHIEDAM, 28 Januari 1883.

† CORNELIS DIEPENDAAL,

bisschop van Deventer.

GOEDKEURING.

Deze nieuwe herziene uitgaaf van het *Kort begrip van de christelijke leer* draagt onze goedkeuring weg.

Wij wenschen, dat onze geestelijken bij het onderwijs zich van deze uitgaaf zullen bedienen.

† GERARDUS GUL,

aartsbisschop van Utrecht.

UTRECHT, 6 *April* 1899.

† CASPARUS JOHANNES RINKEL,

bisschop van Haarlem.

HAARLEM, 9 *April* 1899.

† NICOLAUS BARTHOLOMEUS PETRUS SPIT,

bisschop van Deventer.

ROTTERDAM, 10 *April* 1899.

KORT BEGRIP
VAN DE
CHRISTELIJKE LEER.

EERSTE LES.

God en zijne volmaaktheden.

1. Vr. Wat is *God*?

Antw. *God* is degene, die alles geschapen heeft en die Heer en Meester van alle dingen is.

2. Vr. Heeft *God* een lichaam zooals wij, menschen?

Antw. Neen; *God* heeft geen lichaam zooals wij, menschen; *God* is een Geest.

3. Vr. Ziet en weet *God* alles?

Antw. Ja; *God* ziet en weet alles, ook onze meest verborgen gedachten.

4. Vr. Kan *God* alles?

Antw. Ja; *God* kan alles, want Hij is almachtig.

5. Vr. Hoe heeft God getoond, dat Hij almachtig is?

Antw. God heeft getoond, dat Hij almachtig is, door de schepping van hemel en aarde.

6. Vr. Waar is God?

Antw. God is overal; in den hemel, op de aarde en ook in de hel.

7. Vr. Wat doet God in den hemel?

Antw. In den hemel maakt God het geluk uit der gelukzaligen.

8. Vr. Wat doet God op de aarde?

Antw. Op de aarde bestuurt en onderhoudt God alle dingen.

9. Vr. Wat doet God in de hel?

Antw. In de hel straft God de booze geesten en zondaars.

10. Vr. Draagt God ook zorg voor ons?

Antw. Ja; God draagt ook zorg voor ons; want alles, wat wij zijn of hebben, komt van God.

11. Vr. Waartoe zijn wij jegens God verplicht?

Antw. Wij zijn verplicht God te aanbidden, te danken, te dienen en Hem boven alle dingen te beminnen.

TWEEDE LES.

Gods eeuwig bestaan en 's menschen zalige toekomst.

1. Vr. Is er een tijd geweest, dat God er niet was?

Antw. Neen; er is geen tijd geweest, dat God er niet was; God is geweest van eeuwigheid, en Hij zal wezen in eeuwigheid.

2. Vr. Wat wilt gij daarmede zeggen?

Antw. Ik wil zeggen, dat God altijd geweest is zonder ooit een begin gehad te hebben en dat Hij altijd wezen zal, zonder ooit een einde te hebben.

3. Vr. Zullen wij eenmaal het geluk hebben, God te zien en zijne heerlijkheid te aanschouwen?

Antw. Ja; zoo wij hier God beminnen en dienen, zullen wij na onzen dood het geluk hebben, Hem te zien en zijne heerlijkheid te aanschouwen.

4. Vr. Hoe weten wij dat?

Antw. Dat weten wij, omdat God het ons beloofd heeft.

5. Vr. Heeft God ons ook nog meer beloofd?

Antw. Ja; God heeft ons ook nog de mid-

delen beloofd, die noodig zijn om tot dat geluk te komen.

6. Vr. Wat is het eerste van die middelen?

Antw. Het eerste van die middelen is: het geloof in Jezus Christus, den Zaligmaker der wereld.

DERDE LES.

De allerheiligste Drieëenheid.

1. Vr. Is er meer dan één God?

Antw. Neen; er is maar één God.

2. Vr. Is er meer dan één Persoon in God?

Antw. Ja; er zijn drie Personen in God.

3. Vr. Hoe worden die drie goddelijke Personen genoemd?

Antw. Die drie goddelijke Personen worden genoemd: *de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.*

4. Vr. Is ieder van die drie goddelijke Personen God?

Antw. Ja; ieder van die drie goddelijke Personen is God; de Vader is God, de Zoon is God en de Heilige Geest is God.

5. Vr. Zijn die drie goddelijke Personen in alles volkomen aan elkander gelijk?

Antw. Ja ; die drie goddelijke Personen zijn in alles volkomen aan elkander gelijk , want zij zijn even heilig, even wijs, even machtig, even goed, even rechtvaardig, enz.

6. Vr. Hoe komt het, dat zij in alles aan elkander gelijk zijn ?

Antw. Zij zijn in alles aan elkander gelijk, omdat zij maar een éénig God zijn.

7. Vr. Hoe noemt men die vereeniging der drie goddelijke personen in één God ?

Antw. Die vereeniging der drie goddelijke Personen in één God noemt men gewoonlijk het geheim der *allerheiligste Drieëenheid* of *Drievuldigheid*.

VIERDE LES.

De engelen.

1. Vr. Welke zijn de voornaamste schepselen , die God geschapen heeft ?

Antw. De voornaamste schepselen, die God geschapen heeft, zijn de *engelen* en de *menschen*.

2. Vr. Waardoor zijn de engelen en de menschen de voornaamste schepselen ?

Antw. De engelen en de menschen zijn de voornaamste schepselen, omdat zij God kunnen kennen, liefhebben en dienen.

ZESDE LES.

De mensch.

1. Vr. Wat is de *mensch*?

Antw. De *mensch* is een redelijk schepsel, door God naar zijn beeld en gelijkenis gemaakt.

2. Vr. Waarin is de mensch het beeld en de gelijkenis van God?

Antw. Hierin is de mensch het beeld en de gelijkenis van God, dat hij eene ziel heeft met vele eigenschappen, die ook in God zijn, maar in God oneindig volmaakter.

3. Vr. Waaruit bestaat de mensch?

Antw. De mensch bestaat uit *twee deelen*, namelijk: *ziel* en *lichaam*.

4. Vr. Wat is het voornaamste van die twee deelen?

Antw. Het voornaamste van die twee deelen is de *ziel*.

5. Vr. Waarom is de ziel het voornaamste deel?

Antw. De ziel is het voornaamste deel, omdat zij het leven aan het lichaam geeft en ons doet denken en willen.

6. Vr. Wat is dan ons lichaam, als de ziel er van gescheiden is?

Antw. Als de ziel van ons lichaam gescheiden is, is het lichaam dood en vergaat tot stof.

7. Vr. Kan de ziel ook sterven?

Antw. Neen; de ziel is onsterfelijk; dat is: zij kan niet sterven noch vergaan.

ZEVENDE LES.

De schepping van den mensch.

1. Vr. Tot welk doel heeft God den mensch gemaakt?

Antw. God heeft den mensch gemaakt om Hem te kennen, te beminnen, te dienen en hier namaals eeuwig gelukkig te zijn.

2. Vr. Hoe heette de eerste man?

Antw. De eerste man heette *Adam*.

3. Vr. En hoe heette de eerste vrouw?

Antw. De eerste vrouw heette *Eva*.

4. Vr. Waarvan heeft God Adam gemaakt?

Antw. Het lichaam van Adam heeft God gemaakt van aarde; maar de ziel heeft Hij gemaakt uit niet.

5. Vr. Waarvan heeft God Eva gemaakt?

Antw. Het lichaam van Eva heeft God gemaakt van een ribbe van Adam; maar de ziel heeft Hij ook gemaakt uit niet.

6. Vr. Waar werden Adam en Eva door God geplaatst?

Antw. Adam en Eva werden door God geplaatst in het *aardsche Paradijs*.

7. Vr. Wat was het aardsche Paradijs?

Antw. Het aardsche Paradijs was een overschoone lusthof, waarin God boomen van allerlei soort geplant had.

ACHTSTE LES.

De val van de eerste menschen.

1. Vr. In welken staat leefden Adam en Eva in het Paradijs?

Antw. Adam en Eva leefden daar in een zeer gelukkigen staat.

2. Vr. Waarin bestond het grootste geluk van Adam en Eva?

Antw. Het grootste geluk van Adam en Eva bestond hierin, dat zij God kenden en beminden en geene neiging hadden tot het kwaad.

3. Vr. Zijn Adam en Eva in dien gelukkigen staat gebleven?

Antw. Neen; Adam en Eva zijn niet in dien gelukkigen staat gebleven, maar hebben dien verloren.

4. Vr. Waardoor hebben zij dat geluk verloren ?

Antw. Zij hebben dat geluk verloren, door ongehoorzaamheid aan God.

5. Vr. Waarin bestond die ongehoorzaamheid van Adam en Eva ?

Antw. Die ongehoorzaamheid bestond hierin, dat zij aten van een vrucht, die God hun verboden had.

6. Vr. Welke vrucht was dat ?

Antw. Het was de vrucht van een boom, die genoemd wordt: *de boom der wetenschap van goed en kwaad*.

7. Vr. Was die vrucht kwaad ?

Antw. Neen ; die vrucht was niet kwaad , maar dit was het kwaad , dat zij aan God niet gehoorzaamden.

8. Vr. Wie bracht Adam en Eva tot die ongehoorzaamheid ?

Antw. De duivel heeft Adam en Eva tot die ongehoorzaamheid gebracht.

9. Vr. Hoe heeft de duivel hen verleid ?

Antw. De duivel vertoonde zich aan Eva in de gedaante eener slang en heeft haar zóó verleid ; en Adam werd verleid door het voorbeeld van Eva.

NEGENDE LES.

De gevolgen van den val der eerste menschen.

1. Vr. Zijn Adam en Eva na hunne zonde in het Paradijs gebleven?

Antw. Neen; na hunne zonde zijn Adam en Eva door God uit het Paradijs verdreven.

2. Vr. Wat zijn Adam en Eva geworden door te zondigen tegen God?

Antw. Door te zondigen tegen God zijn Adam en Eva vijanden van God en ongelukkige slaven des duivels geworden.

3. Vr. In welken toestand waren zij dan vervallen?

Antw. Zij waren vervallen in een toestand van doodzonde en eeuwige ellende.

4. Vr. Zijn Adam en Eva alleen zoo ongelukkig geworden door hunne ongehoorzaamheid?

Antw. Niet alleen Adam en Eva zijn door hunne ongehoorzaamheid zoo ongelukkig geworden, maar ook al hunne *nakomelingen*.

5. Vr. Wie zijn die *nakomelingen*?

Antw. Die *nakomelingen* zijn alle menschen, omdat zij allen van Adam en Eva voortkomen.

6. Vr. Worden dan alle menschen met hunne zonde geboren?

Antw. Ja; alle menschen worden met de zonde van Adam en Eva geboren.

7. Vr. Hoe wordt die zonde genoemd?

Antw. Die zonde wordt *erfzonde* genoemd.

TIENDE LES.

De Verlosser der menschen.

1. Vr. Wat heeft God gedaan voor den mensch in den ongelukkigen toestand, waarin de zonde hem gebracht had?

Antw. Hij heeft hem een *Verlosser* gegeven.

2. Vr. Wie is die *Verlosser* geweest?

Antw. Die *Verlosser* is geweest de eeniggeboren Zoon van God.

3. Vr. Wat moest de Zoon van God doen om de *Verlosser* der menschen te kunnen zijn?

Antw. Om de *Verlosser* der menschen te kunnen zijn moest de Zoon van God mensch worden.

4. Vr. Hoe wordt de menschgeworden Zoon van God genoemd?

Antw. De menschgeworden Zoon van God wordt genoemd *Jezus Christus*.

5. Vr. Heeft de Zoon van God, door mensch te worden , opgehouden *God* te zijn ?

Antw. Neen ; de Zoon van God heeft, door mensch te worden , niet opgehouden *God* te zijn , want Jezus Christus, de menschgeworden Zoon van God , is *God* en *mensch* te zamen.

6. Vr. Hoeveel naturen zijn er dan in Christus ?

Antw. Er zijn dus *twee naturen* in Christus : de goddelijke en de menschelijke natuur.

7. Vr. Sedert wanneer is Christus de *Zoon van God* ?

Antw. Christus is van alle eeuwigheid de Zoon van God, evenals God de Vader en God de Heilige Geest van alle eeuwigheid zijn.

8. Vr. Sedert wanneer bestaat Christus als *mensch* ?

Antw. Als mensch bestaat Christus, sedert Hij de menschelijke natuur aannam.

9. Vr. Wanneer heeft Hij de menschelijke natuur aangenomen ?

Antw. Vierduizend jaren na de schepping van Adam en Eva.

ELFDE LES.

De geboorte van Jezus Christus.

1. Vr. Waar werd de menschgeworden Zoon van God, onze Heer Jezus Christus, geboren?

Antw. Onze Heer Jezus Christus werd geboren te Bethlehem, in een stal.

2. Vr. Wanneer vieren wij de herinnering aan zijne geboorte?

Antw. De herinnering aan zijne geboorte vieren wij op *Kerstdag*, den vijf en twintigsten December.

3. Vr. Wie is de *moeder* van onzen Heer Jezus Christus?

Antw. De *moeder* van onzen Heer Jezus Christus is de heilige maagd *Maria*.

4. Vr. Wie is de *vader* van Christus?

Antw. Naar de goddelijke natuur van Christus is *God* de Vader van alle eeuwigheid zijn *Vader*.

5. Vr. Heeft Christus naar zijne menschelijke natuur ook een vader gehad?

Antw. Neen; naar zijne menschelijke natuur heeft Christus alleen een *pleegvader* gehad.

6. Vr. Wie is die *pleegvader* van Christus?

Antw. Die *pleegvader* van Christus is de heilige *Jozef*, de man van *Maria*.

7. Vr. Wanneer heeft Christus den naam *Jezus* ontvangen?

Antw. Den naam *Jezus* heeft Christus ontvangen, toen Hij, acht dagen oud zijnde, besneden is.

8. Vr. Wanneer vieren wij de herinnering aan de *besnijdenis* van Jezus Christus?

Antw. De herinnering aan de *besnijdenis* van Jezus Christus vieren wij op *Nieuwjaarsdag*.

9. Vr. Wat beteekent de naam *Jezus*?

Antw. De naam *Jezus* beteekent *Zaligmaker*, *Verlosser* of *Heiland*.

10. Vr. Wat beteekent de naam *Christus*?

Antw. Christus beteekent *Gezalfde*.

11. Vr. Hoe werd Jezus nog genoemd?

Antw. Jezus werd ook de *Messias* genoemd.

12. Vr. Wat beteekent de naam *Messias*?

Antw. *Messias* beteekent ook *Gezalfde*.

TWAALFDE LES.

Het lijden en sterven van Jezus Christus.

1. Vr. Was het noodig, dat de Zoon van God mensch werd om ons uit den staat van zonde en ellende te verlossen?

Antw. Ja; het was noodig, dat de Zoon van God mensch werd om ons te verlossen, want zonder mensch te zijn kon Hij niet voldoen voor onze zonden en ons vrijkoopen.

2. Vr. Wat werd er dan vereischt om voor onze zonden te voldoen en ons vrij te koopen?

Antw. Om te voldoen voor onze zonden en ons vrij te koopen moest Christus kunnen lijden en sterven om zoo de straf te dragen, die wij verdiend hadden.

3. Vr. Kon Christus dan lijden en sterven?

Antw. Ja; Christus kon lijden en sterven naar zijne menschelijke natuur.

4. Vr. Voor wie is Christus gestorven?

Antw. Christus is gestorven voor alle menschen.

5. Vr. Welken dood is Christus gestorven?

Antw. Christus is den dood des kruises gestorven.

6. Vr. Waar is Christus gestorven?

Antw. Christus is gestorven op den berg *Kalvarië*, buiten Jeruzalem, de hoofdstad van het Joodsche rijk.

7. Vr. Hoe wordt de dag genoemd, waarop Christus gestorven is?

Antw. De dag, waarop Christus gestorven is, wordt *Goede Vrijdag* genoemd.

8. Vr. Wat had Christus 's avonds te voren gedaan ?

Antw. Christus had 's avonds te voren het heilig Sacrament des Altaars ingesteld met brood en wijn te veranderen in zijn Lichaam en Bloed.

9. Vr. Wanneer vieren wij de gedachtenis van die instelling ?

Antw. Wij vieren de gedachtenis van die instelling op *Witten Donderdag*.

10. Vr. Wat had Christus nog geleden op dien dag, toen Hij gestorven is ?

Antw. Op dien dag was Christus bespot, geëeseld en met doornen gekroond.

DE RTIENDE LES.

De dood en de verrijzenis van Jezus Christus.

1. Vr. Wat wil het zeggen, dat Christus gestorven is ?

Antw. Dat Christus gestorven is, wil zeggen: dat zijne ziel gescheiden is van zijn lichaam.

2. Vr. Waar bleef de ziel van Christus, nadat Hij gestorven was ?

Antw. Nadat Christus gestorven was, daalde

zijne ziel neder ter plaatse, waar de zielen der gestorven rechtvaardigen waren.

3. Vr. Waar bleef het lichaam van Christus na zijn dood?

Antw. Na den dood van Christus werd zijn lichaam in een nieuw steenen graf gelegd.

4. Vr. Waar bleef de Godheid van Christus?

Antw. De Godheid van Christus is vereenigd gebleven met zijne ziel en met zijn lichaam.

5. Vr. Is Christus dood in het graf gebleven?

Antw. Neen; Christus is niet dood in het graf gebleven; maar Hij is ten derde dage verrezen, dat is: levend uit het graf opgestaan.

6. Vr. Hoe wordt de dag genoemd, waarop Christus verrezen is?

Antw. De dag, waarop Christus verrezen is, wordt *Paschen* genoemd.

VEERTIENDE LES.

De hemelvaart van Jezus Christus. De nederdaling van den Heiligen Geest

1. Vr. Is Christus na zijne verrijzenis nog op aarde gebleven?

Antw. Ja; Christus is na zijne verrijzenis nog *veertig dagen* op aarde gebleven.

2. Vr. Wat heeft Christus gedurende die veertig dagen op aarde gedaan?

Antw. Gedurende die veertig dagen heeft Christus zich meermalen aan zijne discipelen vertoond, met hen gesproken, gegeten en gedronken.

3. Vr. En wat geschiedde op den *veertigsten dag*?

Antw. Op den *veertigsten dag* is Christus opgevaren ten hemel, terwijl zijne discipelen het zagen.

4. Vr. Wanneer vieren wij de gedachtenis van die Hemelvaart?

Antw. Wij vieren de gedachtenis van die Hemelvaart op *Hemelvaartsdag*.

5. Vr. Wat is Christus voor ons in den hemel?

Antw. Christus is voor ons in den hemel onze Hoogepriester, onze Middelaar en Voor spreker bij God, door wien wij alles verkrijgen.

6. Vr. Zal Christus van daar ook eens wederkomen?

Antw. Ja; Christus zal op het einde der wereld wederkomen met groote macht en heerlijkheid.

7. Vr. Wat zal Christus dan komen doen?

Antw. Christus zal dan alle menschen komen oordeelen.

8. Vr. Wat is er gebeurd, nadat Christus ten hemel was opgevaren?

Antw. *Tien* dagen, nadat Christus ten hemel was opgevaren, heeft Hij den Heiligen Geest gezonden.

9. Vr. Wie is de *Heilige Geest*?

Antw. De *Heilige Geest* is de derde persoon van de heilige Drievuldigheid.

10. Vr. Wie hebben den Heiligen Geest toen ontvangen?

Antw. De apostelen en discipelen van Christus, de heilige vrouwen en meer anderen, die met hen te zamen waren, hebben toen den Heiligen Geest ontvangen.

11. Vr. Op welke wijze daalde de Heilige Geest op hen neder?

Antw. De Heilige Geest daalde op hen neder onder het geluid van een krachtigen stormwind en het verschijnen van vurige tongen.

12. Vr. Wanneer vieren wij de herinnering aan die nederdaling van den Heiligen Geest?

Antw. De herinnering aan die nederdaling van den Heiligen Geest vieren wij op *Pinkster*, dat is: het feest van den vijftigsten dag na Paschen.

VIJFTIENDE LES.

De voortdurende nederdaling van den Heiligen Geest.

1. Vr. Worden wij ook deelachtig aan den Heiligen Geest?

Antw. Ja; wij worden ook deelachtig aan den Heiligen Geest.

2. Vr. Wat werkt God door den Heiligen Geest in ons uit?

Antw. God werkt door den Heiligen Geest zijn genade in ons uit.

3. Vr. Tot welk doel wordt de Heilige Geest ons dan gegeven?

Antw. De Heilige Geest wordt ons gegeven om ons heilig te maken en heilig te doen leven.

4. Vr. Wanneer zijn wij heilig geworden?

Antw. Wij zijn heilig geworden, toen wij gedoopt werden en daardoor den Heiligen Geest ontvingen.

5. Vr. Hoeveel gaven van den Heiligen Geest zijn er?

Antw. Er zijn zeven gaven van den Heiligen Geest, die men gewoonlijk noemt: *den Geest van wijsheid en verstand; den Geest van raad en sterkte; den Geest van wetenschap en godvruchtigheid; den Geest van de vreeze des Heeren.*

6. Vr. Hoeveel vruchten van den Heiligen Geest telt men gewoonlijk?

Antw. Men telt gewoonlijk twaalf vruchten van den Heiligen Geest, die men noemt: *liefde, blijdschap, vrede, geduld, goedertierenheid, goedheid, lankmoedigheid, zachtmoedigheid, getrouwheid, zedigheid, eerbaarheid en reinheid.*

7. Vr. Kunnen wij den Heiligen Geest en dus ook de genade der heiligmaking verliezen?

Antw. Ja; wij kunnen den Heiligen Geest, en dus ook de genade der heiligmaking verliezen; dit geschiedt door doodzonde.

ZESTIENDE LES.

Het geloofsbegrip der apostelen.

1. Vr. Waar vindt men de voornaamste waarheden beschreven, die een christen gelooven moet?

Antw. De voornaamste waarheden, die een christen gelooven moet, vindt men beschreven in het *geloofsbegrip der apostelen* of de *twaalf artikelen des geloofs.*

2. Vr. Hoe luidt dat geloofsbegrip der apostelen?

- Antw. i. Ik geloof in God, den Vader, den almachtigen Schepper van hemel en aarde.
- ii. En in Jezus Christus, zijnen eenigen Zoon, onzen Heer.
- iii. Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de reine maagd Maria.
- iv. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, die gekruist, gestorven en begraven is.
- v. Die nedergedaald is ter helle, en ten derde dage verrezen van de dooden.
- vi. Die opgeklommen is ten hemel, en zit aan de rechterhand van God, zijn almachtigen Vader.
- vii. En vandaar zal komen oordeelen de levenden en de dooden.
- viii. Ik geloof in den Heiligen Geest.
- ix. De heilige, katholieke kerk; gemeenschap der heiligen.
- x. Vergeving der zonden.
- xi. Verrijzenis des vleesches.
- xii. En het eeuwig leven. Amen.
-

ZEVENTIENDE LES.

Het teeken des kruises.

1. Vr. Zijn wij verplicht ons geloof te belijden?

Antw. Ja; wij zijn verplicht ons geloof te belijden met woorden en met werken.

2. Vr. Welk teeken zijn wij gewoon te gebruiken om belijdenis te doen van ons geloof?

Antw. Het teeken, waarmede wij belijdenis doen van ons geloof, is het *teeken des kruises*.

3. Vr. Hoe maakt men het teeken des kruises?

Antw. † In den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes. Amen.

4. Vr. Wat beduidt het *teeken*, dat wij met de hand maken?

Antw. Het *teeken*, dat wij met de hand maken, beduidt, dat wij in Jezus Christus den gekruiste gelooven en daarvan belijdenis doen.

5. Vr. Wat beteekenen de *woorden*, die men er bij uitspreekt?

Antw. De *woorden*, die men er bij uitspreekt, beteekenen, dat wij het geheim der goddelijke Drieëenheid gelooven en onze werken daaraan opdragen.

6. Vr. Behooren wij van het teeken des kruises dikwijls gebruik te maken?

Antw. Ja; wij behooren van het teeken des kruises dikwijls gebruik te maken: vóór en na het gebed, als wij gaan slapen of opstaan, en bij meer andere gelegenheden waarin wij ons met God bezighouden.

ACHTTIENDE LES.

De zonde.

1. Vr. Wat moet men doen om een heilig leven te leiden en in den hemel te komen?

Antw. Om een heilig leven te leiden en in den hemel te komen moet men het kwaad vluchten en het goede doen.

2. Vr. Welk kwaad moet een christen vluchten?

Antw. Een christen moet de zonde vluchten.

3. Vr. Wat noemt men *zonde*?

Antw. *Zonde* noemt men alle gedachten, begeerten, woorden, werken en verzuimen van den mensch, die aan God mishagen.

4. Vr. Hoeveel soorten van zonden zijn er?

Antw. Twee soorten: *erfzonde* en *dadelijke zonde*.

5. Vr. Wat is *erfzonde*?

Antw. *Erfzonde* is de zonde, waarmede wij allen ter wereld komen en waaraan wij door de ongehoorzaamheid van onze eerste ouders schuldig geworden zijn.

6. Vr. Wat is *dadelijke zonde*?

Antw. *Dadelijke zonde* is die zonde, die ieder mensch door zijn eigen wil doet, nadat hij tot het gebruik van zijn verstand gekomen is.

7. Vr. Hoeveel soorten van *dadelijke zonden* zijn er?

Antw. Twee soorten: *doodzonden* en *dagelijksche zonden*.

8. Vr. Wat is *doodzonde*?

Antw. *Doodzonde* is een zonde, waardoor God zwaar vertoornd wordt, die ons de genade Gods doet verliezen en ons werpt in den staat van verdoeming.

9. Vr. Is de *doodzonde* zeer te vreezen?

Antw. Ja; de *doodzonde* is zeer te vreezen, want zij is het grootste ongeluk, dat den mensch kan overkomen.

NEGENTIENDE LES.

Vervolg van de voorgaande les.

1. Vr. Wat is *dagelijksche* zonde?

Antw. *Dagelijksche* zonde is eene lichtere zonde, die ons de genade Gods niet geheel en al doet verliezen en waarom men niet verdoemd zou worden, maar die nochtans aan God mishaaft en eene groote straf waardig is.

2. Vr. Moeten wij de *dagelijksche* zonde ook schuwen?

Antw. Ja; wij moeten de *dagelijksche* zonde ook schuwen, want zelfs de kleinste zonde mishaaft aan God en benadeelt de ziel.

3. Vr. Eene zonde, die men *dagelijks* doet, is dat eene *dagelijksche* zonde?

Antw. Neen; eene zonde, die men *dagelijks* doet, kan wel eene *doodzonde* zijn; en die is te verschrikkelijker, naarmate men er eene gewoonte van maakt.

4. Vr. Wat noemt men *hoofdzonden*?

Antw. *Hoofdzonden* noemt men die zonden, die de oorsprong van andere zonden zijn.

5. Vr. Hoeveel *hoofdzonden* zijn er?

Antw. Men noemt er gewoonlijk zeven, namelijk: *hoovaardigheid, nijd, gierigheid, onkuischheid, gulzigheid, gramschap en traagheid.*

6. Vr. Zijn de *hoofdzonden* altijd *doodzonden*?

Antw. Neen ; de *hoofdzonden* zijn *doodzonden* of *dagelijksche zonden*.

7. Vr. Wat leidt ons tot de zonde?

Antw. De bekoring leidt ons tot de zonde.

8. Vr. Wie zijn het, die ons tot de zonde bekoren?

Antw. De duivel, de wereld en het vleesch bekoren ons tot de zonde.

TWINTIGSTE LES.

De christelijke deugden.

1. Vr. Welk goed moet een christen doen?

Antw. Een christen moet de *christelijke deugden* beoefenen en aan de *geboden* van God en van de heilige kerk gehoorzamen.

2. Vr. Welke *deugden* moet men beoefenen jegens God?

Antw. De *deugden*, die men jegens God moet beoefenen, zijn: *het geloof, de hoop en de liefde*.

3. Vr. Hoe worden deze drie deugden gewoonlijk genoemd?

Antw. Deze drie deugden worden gewoonlijk de drie *goddelijke deugden* genoemd.

4. Vr. Welke plichten hebben wij jegens onze medemenschen?

Antw. Jegens onze medemenschen hebben wij verscheiden plichten, die alle hierop uitkomen: dat wij niemand kwaad-, maar iedereen goed moeten doen.

5. Vr. Hoe noemen wij onze *medemenschen* nog anders?

Antw. Wij noemen onze *medemenschen* ook onze *evennaasten*.

6. Vr. Hoe moeten wij nu God, en hoe onze evennaasten beminnen?

Antw. Wij moeten God beminnen bovenal, en onze evennaasten gelijk onszelfen.

7. Vr. Moeten wij onszelfen dan ook liefhebben?

Antw. Ja; wij moeten ook onszelfen liefhebben.

8. Vr. Wanneer hebben wij onszelfen lief?

Antw. Wij hebben onszelfen lief, wanneer wij God dienen gelijk Hij van ons eischt.

9. Vr. Welke deugden moeten de kinderen het allermeeft beoefenen?

Antw. De deugden, welke de kinderen het allermeeft moeten beoefenen, zijn: *gehoorzaamheid*, *vlijt*, *oprechtheid*, *godsvrucht* en *leerzaamheid*.

EEN EN TWINTIGSTE LES.

De geboden van God en van de kerk.

1. Vr. Hoeveel *geboden* van God zijn er?

Antw. Er zijn *tien geboden* van God.

2. Vr. Hoe luiden de *tien* geboden?

Antw. 1. Bovenal bemint één God.

2. Niet ijdel zweert noch spot.

3. Den dag des Heeren zult gij vieren.

4. Eert vader en moeder met goede manieren.

5. Met wil of met werken slaat niemand dood.

6. Doet geen overspel noch onkuischheid snood.

7. Wacht u van stelen en onrechtvaardig leven.

8. Gij zult geen getuigenis der valsheid geven.

9. En begeert niemands echtgenoot,

10. Noch iemands goed, hetzij klein of groot.

3. Vr. Hoeveel *geboden* van de kerk zijn er?

Antw. Men telt gewoonlijk *vijf geboden* van de kerk.

4. Vr. Hoe luiden die *vijf geboden* van de kerk?

Antw. 1. De geboden heilige dagen zult gij vieren,

2. En dan ook mis hooren met goede manieren.

3. Geen geboden vastendagen zult gij breken.

4. Gij zult uwen priester, ten minste eens 's jaars, uwe biecht spreken,
 5. Nuttigen omtrent Paschen het Lichaam des Heeren.
-

TWEE EN TWINTIGSTE LES.

De goddelijke genade. Het gebed des Heeren.

1. Vr. Kunnen wij door onszelf en door onze eigen kracht het kwaad vluchten en het goede doen?

Antw. Neen; niet door onszelf of door onze eigen kracht kunnen wij het kwaad vluchten en het goede doen; wij kunnen dit niet zonder de hulp van Gods genade.

2. Vr. Wat is die *genade* van God?

Antw. Die *genade* van God is een boven-natuurlijke hulp of kracht, ons door God geschonken.

3. Vr. Wat werkt de genade van God in ons uit?

Antw. De genade van God verlicht ons verstand om het goede te kennen, en versterkt onzen wil om het goede te doen.

4. Vr. Door welke middelen ontvangen wij gewoonlijk de genade van God?

Antw. Wij ontvangen gewoonlijk de genade van God door het *gebed* en door de *sacramenten*.

5. Vr. Welk is het voornaamste gebed, waarmede wij God moeten bidden?

Antw. Het voornaamste gebed, waarmede wij God moeten bidden, is het *Onze Vader*.

6. Vr. Waarom is dit het voornaamste gebed?

Antw. Het *Onze Vader* is het voornaamste gebed, omdat onze Zaligmaker zelf het ons geleerd heeft. Daarom wordt het ook het *gebed des Heeren* genoemd.

7. Vr. Hoe luidt het *gebed des Heeren* of het *Onze Vader*?

Antw. Onze Vader, die in de hemelen zijt! geheiligd zij uw naam; uw rijk toekome; uw wil geschiede op de aarde als in den hemel; geef ons heden ons dagelijksch brood; en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren; en leid ons niet in bekoring; maar verlos ons van den kwade. Amen.

DRIE EN TWINTIGSTE LES.

De aanroeping van de heiligen. De groetenis van den engel.

1. Vr. Mogen en behooren wij de *heiligen* te bidden?

Antw. Wij mogen ook wel de *heiligen* bidden, maar alleen, opdat zij met ons zouden bidden en opdat wij door hunne voorspraak van God verkrijgen wat wij noodig hebben.

2. Vr. Mogen wij de heiligen dan niet aanbidden?

Antw. Neen; aanbidden mogen wij de heiligen niet, want men mag niemand aanbidden dan God.

3. Vr. Van welke heiligen zullen wij de gebeden verzoeken?

Antw. Wij zullen de gebeden verzoeken van alle heiligen in het algemeen, omdat zij allen door God bemind worden, en bijzonder van die heiligen, wier naam wij dragen of voor wie wij een bijzonderen eerbied hebben, maar vooral van de heilige *maagd Maria*, de moeder des Heeren.

4. Vr. Met welke geteden zal men de heilige *maagd Maria* bidden?

Antw. Men zal de heilige maagd Maria bidden met gebeden, die door de kerk zijn goedgekeurd en bijzonder met de *groetenis des engels* genaamd: het *Wees gegroet*.

5. Vr. Hoe luidt de *groetenis des engels* of het *Wees gegroet*?

Antw. Wees gegroet, Maria, vol van genade! De Heer is met u; gezegend zijt gij onder de vrouwen en gezegend is de vrucht uws lichaams, Jezus. Heilige Maria, moeder Gods! bid voor ons, zondaren, nu en in de ure onzes doods. Amen.

6. Vr. Waarom wordt dit gebed de *groetenis des engels* genoemd?

Antw. Omdat het begint met de woorden, die de engel Gabriël gebruikte, toen hij de heilige maagd boodschapte, dat zij de moeder zou worden van Jezus Christus.

7. Vr. Hoe moeten wij gesteld zijn, als wij bidden?

Antw. Als wij bidden, moeten wij het doen met diepe aandacht en eerbied.

VIER EN TWINTIGSTE LES.

De sacramenten.

1. Vr. Wat is een *sacrament*?

Antw. Een *sacrament* is een teeken of eene uitwendige, tastbare zaak, door Christus ingesteld, tot onze heiligmaking.

2. Vr. Hoeveel sacramenten zijn er?

Antw. Er zijn *zeven* sacramenten.

3. Vr. Welke zijn die *zeven* sacramenten?

Antw. *De Doop, het Vormsel, het heilig sacrament des Altaars, het sacrament van Penitentie, het laatste Oliesel, het Priesterschap en het sacrament des Huwelijks.*

4. Vr. Mogen al de *zeven* sacramenten meer dan éénmaal ontvangen worden?

Antw. Neen; er zijn *drie* sacramenten, die niet meer dan éénmaal mogen ontvangen worden.

5. Vr. Welke *drie* sacramenten mogen niet meer dan éénmaal ontvangen worden?

Antw. De *drie* sacramenten, die niet meer dan éénmaal mogen ontvangen worden, zijn: *de Doop, het Vormsel en het Priesterschap.*

6. Vr. Waarom mogen die *drie* sacramenten niet meer dan éénmaal ontvangen worden?

Antw. Die *drie* sacramenten mogen niet meer

dan éénmaal ontvangen worden, omdat zij een eeuwige *merkteeken* in de ziel drukken.

7. Vr. Welk *merkteeken* ontvangt men in die sacramenten ?

Antw. In den Doop ontvangt men het merkteeken van christen en kind van God ; in het Vormsel het merkteeken van krijgsknecht van Christus ; in het Priesterschap het merkteeken van dienaar van Christus.

VIJF EN TWINTIGSTE LES.

De sacramenten DER DOODEN.

1. Vr. In hoeveel soorten worden de zeven sacramenten doorgaans verdeeld ?

Antw. De zeven sacramenten worden doorgaans in *twee* soorten verdeeld, namelijk: in sacramenten *der dooden* en sacramenten *der levenden*.

2. Vr. Wat bedoelt men met sacramenten *der dooden* ?

Antw. Met sacramenten *der dooden* bedoelt men die sacramenten, welke ingesteld zijn voor hen, die *dood* zijn naar de ziel.

3. Vr. Wanneer is men *dood* naar de ziel ?

Antw. Men is *dood* naar de ziel, als men in staat van doodzonde is.

4. Vr. Wat doet dan de doodzonde?

Antw. De doodzonde berooft de ziel van het geestelijk leven, dat is, van de genade en vriendschap Gods.

5. Vr. Welke is de uitwerking van de sacramenten *der dooden*?

Antw. De uitwerking van de sacramenten *der dooden* is, dat zij de zonde vergeven en de ziel herstellen in de genade en vriendschap van God, die zij door de zonde verloren had.

6. Vr. Hoeveel sacramenten *der dooden* zijn er?

Antw. Er zijn *twee* sacramenten *der dooden*, namelijk: de *Doop* en het *sacrament van Penitentie*.

7. Vr. Waarom heeten die *twee* sacramenten: de *Doop* en het *sacrament van Penitentie*, sacramenten *der dooden*?

Antw. De *Doop* en het *sacrament van Penitentie* heeten sacramenten *der dooden*, omdat zij aan de ziel, die *dood* is door de zonde, het geestelijk leven teruggeven.

8. Vr. Wat is het geestelijk leven der ziel?

Antw. Het geestelijk leven der ziel is: God beminnen boven alle dingen.

ZES EN TWINTIGSTE LES.

De sacramenten DER LEVENDEN.

1. Vr. Wat bedoelt men met sacramenten *der levenden*?

Antw. Met sacramenten *der levenden* bedoelt men die sacramenten, welke ingesteld zijn voor hen, die *levend* zijn naar de ziel.

2. Vr. Wanneer is men *levend* naar de ziel?

Antw. Men is *levend* naar de ziel, als men in staat van genade is.

3. Vr. Wanneer is men in staat van genade?

Antw. Men is in staat van genade, als men zuiver van doodzonden is.

4. Vr. Wanneer is men zuiver van doodzonden?

Antw. Men is zuiver van doodzonden, als men God bovenal bemint en zijne geboden onderhoudt.

5. Vr. Welke is de uitwerking van de sacramenten *der levenden*?

Antw. De uitwerking van de sacramenten *der levenden* is, dat ze *het geestelijk leven* in ons bewaren en versterken.

6. Vr. Hoeveel sacramenten *der levenden* zijn er?

Antw. Er zijn *vijf* sacramenten *der levenden*.

7. Vr. Welke zijn die vijf sacramenten *der levenden*?

Antw. De vijf sacramenten *der levenden* zijn: het *Vormsel*, het *heilig sacrament des Altaars*, het *laatste Oliesel*, het *Priesterschap* en het *sacrament des Huwelijks*.

8. Vr. Waarom noemt men die *vijs* sacramenten, sacramenten *der levenden*?

Antw. Die *vijs* sacramenten noemt men sacramenten *der levenden*, omdat zij in de ziel, die levend is door de genade, het leven der genade versterken en bewaren.

9. Vr. Begaat men groote zonde door een sacrament onwaardig te ontvangen?

Antw. Ja; door een sacrament onwaardig te ontvangen begaat men eene schromelijke heiligschennis.

ZEVEN EN TWINTIGSTE LES.

De Doop en het heilig sacrament des Altaars.

1. Vr. Welk is het noodzakelijkste van de zeven sacramenten?

Antw. Het noodzakelijkste van de zeven sacramenten is de *Doop*.

2. Vr. Waarom is de Doop het noodzakelijkste sacrament?

Antw. De Doop is het noodzakelijkste sacrament, omdat men zonder den Doop niet zalig kan worden.

3. Vr. Welk is het *waardigste* van de zeven sacramenten?

Antw. Het *waardigste* van de zeven sacramenten is het *allerheiligste sacrament des Altaars*.

4. Vr. Waarom is dat het waardigste?

Antw. Het heilig sacrament des Altaars is het waardigste, omdat Jezus Christus zelf daarin tegenwoordig is.

5. Vr. Hoe is Christus zelf daarin tegenwoordig?

Antw. Christus is zelf daarin tegenwoordig met zijne Godheid en menschheid, zooals Hij in den hemel is, maar bedekt onder de gedaanten van brood en wijn.

6. Vr. Wanneer komt Christus daarin tegenwoordig?

Antw. In de heilige *offerande der mis* komt Christus daarin tegenwoordig.

7. Vr. Wat geschiedt er dan in de offerande der mis?

Antw. In de offerande der mis worden brood en wijn veranderd in het Lichaam en Bloed van Jezus Christus, en zoo wordt Christus aan God tot een offerande opgedragen.

ACHT EN TWINTIGSTE LES.

De uitwerking der sacramenten.

1. Vr. Wat worden wij door den *Doop*?

Antw. Door den *Doop* worden wij christenen, dat is: leden van Jezus Christus en zijne kerk.

2. Vr. Wat worden wij nog meer door den *Doop*?

Antw. Wij worden bovendien door den *Doop* kinderen van God, tempels van den Heiligen Geest en erfgenamen des eeuwigen levens.

3. Vr. Wat ontvangen wij door den *Doop*?

Antw. Door den *Doop* ontvangen wij vergiffenis van de erfzonde en bovendien de heiligmakende genade.

4. Vr. Wat ontvangen wij door het *Vormsel*?

Antw. Door het *Vormsel* ontvangen wij de volheid van den Heiligen Geest.

5. Vr. Wat maakt ons het *Vormsel*?

Antw. Het *Vormsel* maakt ons volkomen

christenen en krijgsknechten van Jezus Christus.

6. Vr. Waartoe verplicht ons die hoedanigheid?

Antw. Die hoedanigheid verplicht ons, ons geloof vrijmoedig te belijden en er trouw naar te leven.

NEGEN EN TWINTIGSTE LES.

Vervolg van de vorige les.

1. Vr. Wat ontvangen wij in het heilig sacrament des Altaars?

Antw. In het heilig sacrament des Altaars ontvangen wij het waarachtig Lichaam en Bloed van Jezus Christus tot een geestelijk voedsel voor onze ziel.

2. Vr. Wat ontvangen wij door het sacrament van Penitentie?

Antw. Door het sacrament van Penitentie ontvangen wij vergiffenis van de doodzonden, die wij na onzen Doop gedaan hebben.

3. Vr. Wat wordt er vereischt om aan die vergiffenis deelachtig te worden?

Antw. Om aan die vergiffenis deelachtig te worden, worden er drie dingen vereischt, namelijk: *berouw, belijdenis en voldoening.*

4. Vr. Wat ontvangen wij door het *laatste Oliesel* ?

Antw. Door het *laatste Oliesel* ontvangen wij de genade om weder in gezondheid hersteld te worden, of om zalig te sterven.

5. Vr. Wat ontvangt men door het *sacrament des Priesterschaps* ?

Antw. Door het *sacrament des Priesterschaps* ontvangt men de macht en de genade, die noodig zijn om de kerkelijke bedieningen waar te nemen.

6. Vr. Wat ontvangt men in het *sacrament des Huwelijks* ?

Antw. In het *sacrament des Huwelijks* ontvangen man en vrouw den goddelijken zegen over het tusschen hen gesloten huwelijk.

DERTIGSTE LES.

De dood en het bijzonder oordeel.

1. Vr. Wat is het einde van 's menschen leven op aarde ?

Antw. Het einde van 's menschen leven op aarde is de *dood*.

2. Vr. Wat is de *dood* ?

Antw. De *dood* is een scheiding der ziel van het lichaam.

3. Vr. Wie zijn aan de noodzakelijkheid van sterven onderworpen?

Antw. Alle menschen zijn aan de noodzakelijkheid van sterven onderworpen.

4. Vr. Wat is de oorzaak van die noodzakelijkheid van sterven?

Antw. De oorzaak van die noodzakelijkheid van sterven is de zonde van onze eerste ouders, Adam en Eva.

5. Vr. Moeten wij dikwijls aan ons sterven denken?

Antw. Ja; wij moeten dikwijls aan ons sterven denken en ons altijd tot den dood bereid houden.

6. Vr. Waarom moeten wij ons altijd tot den dood bereid houden?

Antw. Wij moeten ons altijd tot den dood bereid houden, omdat wij niet weten, wanneer, waar en hoe wij zullen sterven.

7. Vr. Wat geschiedt aan ieder mensch na zijn dood?

Antw. Terstond na zijn dood wordt ieder mensch geoordeeld.

8. Vr. Hoe wordt dat *oordeel* gewoonlijk genoemd?

Antw. Het *oordeel* over ieder mensch na zijn dood wordt gewoonlijk het *bijzonder oordeel* genoemd.

9. Vr. Wie zal de rechter zijn, die dat oordeel houden zal?

Antw. De rechter, die dat oordeel houden zal, is Jezus Christus onze Heer.

10. Vr. Waarover zullen wij geoordeeld worden?

Antw. Wij zullen geoordeeld worden over al onze gedachten, begeerten, woorden, werken en verzuimen.

EEN EN DERTIGSTÈ LES.

Het algemeen of laatste oordeel.

1. Vr. Zal er alleen een *bijzonder* oordeel gehouden worden over ieder mensch na zijnen dood?

Antw. Neen; op den laatsten dag of op het einde der wereld zal er door Christus ook een *algemeen oordeel* gehouden worden over alle menschen met ziel en lichaam.

2. Vr. Hoe zal Christus ten oordeel verschijnen?

Antw. Christus zal ten oordeel verschijnen op een wolk met groote macht en heerlijkheid.

3. Vr. Zullen dan alle menschen, die gestorven en wier lichamen vergaan zijn, weder levend worden?

Antw. Ja; alle menschen zullen weder levend worden, dat wil zeggen: hunne zielen zullen zich weder met hunne lichamen vereenigen.

4. Vr. Hoe noemt men gewoonlijk die herleving van alle menschen?

Antw. Die herleving van alle menschen noemt men gewoonlijk: De *verrijzenis ten jongsten dage* of *de verrijzenis des vleesches*.

5. Vr. Zal dit oordeel in het openbaar geschieden?

Antw. Ja; dit algemeen oordeel zal geschieden in tegenwoordigheid van alle engelen en menschen.

6. Vr. Wanneer zal het algemeen oordeel plaats hebben?

Antw. Het algemeen oordeel zal plaats hebben in den laatsten dag of op het einde der wereld.

7. Vr. Wanneer zal het de laatste dag of het einde der wereld zijn?

Antw. Den dag van het einde der wereld of van het algemeen oordeel kent niemand dan God alleen.

TWEE EN DERTIGSTE LES.

De hemel en het vagevuur.

1. Vr. Waarheen gaat de ziel, als zij door Christus geoordeeld is?

Antw. Als de ziel door Christus geoordeeld is, gaat zij naar den hemel, naar het vagevuur of naar de hel.

2. Vr. Wat is de *hemel*?

Antw. De *hemel* is een plaats van alle vreugde en zaligheid.

3. Vr. Wat is de oorzaak van die groote vreugde en zaligheid?

Antw. De oorzaak van die groote vreugde en zaligheid is het volkomen bezit en aanschouwen van God.

4. Vr. Wie gaan naar den hemel?

Antw. Naar den hemel gaan de zielen van hen, die in de genade en vriendschap Gods uit dit leven scheiden.

5. Vr. Wat leidt tot zulk een zaligen dood?

Antw. Tot zulk een zaligen dood leidt ons een deugdzaam leven.

6. Vr. Wat moet onze grootste bezorgdheid zijn gedurende dit leven?

Antw. Onze grootste bezorgdheid gedurende

dit leven moet zijn, dat wij niet voor de aarde, maar voor den hemel leven.

7. Vr. Wat is het *vagevuur*?

Antw. Het *vagevuur* is een plaats van zuivering en voldoening.

8. Vr. Wie gaan naar het *vagevuur*?

Antw. Naar het *vagevuur* gaan de zielen van hen, die in de genade Gods sterven, maar nog niet ten volle voor hunne zonden voldaan hebben.

9. Vr. Zullen die zielen daar altijd blijven?

Antw. Neen; die zielen zullen daar niet altijd blijven. Wanneer zij genoegzaam gezuiverd zijn en aan Gods rechtvaardigheid voldaan hebben, gaan zij over in den hemel.

10. Vr. Kunnen wij de zielen in het *vagevuur* ook te hulp komen?

Antw. Ja; wij kunnen de zielen in het *vagevuur* te hulp komen door onze gebeden, aalmoezen en andere goede werken en voornamelijk door de heilige offerande der mis.

DRIE EN DERTIGSTE LES.

De hel. De eeuwigheid van het toekomstige leven.

1. Vr. Wat is de *hel*?

Antw. De *hel* is een plaats van de verschrikkelijkste straffen en ellende.

2. Vr. Welke is de zwaarste ellende in de *hel*?

Antw. De zwaarste ellende in de *hel* is: beroofd te zijn van het zaligmakend aanschouwen van God.

3. Vr. Wie gaan naar de *hel*?

Antw. Naar de *hel* gaan de zielen van hen, die onbekeerd, in staat van doodzonde, sterven.

4. Vr. Zal het lichaam ook deel hebben aan de vreugde des hemels of aan de straf der *hel* zoowel als de ziel?

Antw. Ja; het lichaam zal na de verrijzenis ook deel hebben aan de vreugde des hemels of aan de straf der *hel*.

5. Vr. Hoe lang zullen hemel, *hel* en vagevuur duren?

Antw. Hemel en *hel* zullen duren tot in eeuwigheid, dat is: zonder einde; maar het vagevuur zal bij het laatste oordeel ophouden te bestaan.

GEBED.

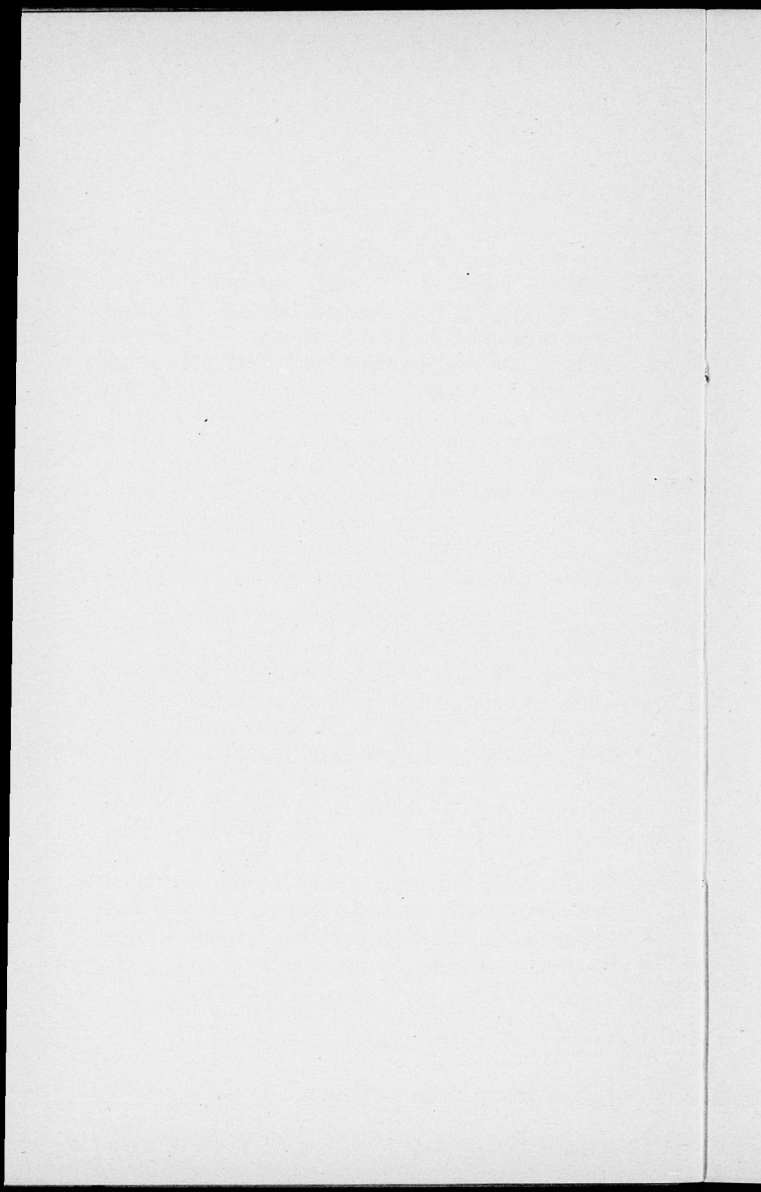
Vóór het onderwijs.

Heer Jezus! die, twaalf jaren oud zijnde, in het midden der leeraren hebt willen zitten, hen hoorende en ondervragende, geef ons de genade om met aandacht en leerzaamheid de onderwijzingen aan te hooren, die Gij ons zult geven, opdat wij, na ze gehoord te hebben, er voordeel mede mogen doen en het geluk hebben van met U in wijsheid, en in jaren en in behaaglijkheid bij God en bij de menschen toe te nemen. Amen.

GEBED.

Na het onderwijs.

Heer Jezus! die, nog op aarde zijnde, zoo veel goedheid en teederhartigheid jegens de kinderen hebt willen toonen; die niet toeliet, dat men ze belette bij U te komen; die ze zelfs wildet omhelzen en zegenen; sla een gunstig oog op ons, opdat wij U mogen kennen, U aanbidden, en uwen wil met een waarlijk groot hart en een ijverigen geest volbrengen. Heer! wij zijn kinderen in jaren; maak ons kinderen naar het hart. Geef ons de genade om afkeerig te zijn van het kwaad en gewillig om het goede te betrachten. Amen.

BLADWIJZER DER LESSEN.

Les.	Bladz.
I. God en zijne volmaaktheden.....	5
II. Gods eeuwig bestaan en 's menschen zalige toekomst.....	7
III. De allerheiligste Drieëenheid.....	8
IV. De engelen.....	9
V. De booze geesten of duivelen.....	11
VI. De mensch.....	12
VII. De schepping van den mensch.....	13
VIII. De val van de eerste menschen.....	14
IX. De gevolgen van den val der eerste menschen	16
X. De Verlosser der menschen.....	17
XI. De gebcorte van Jezus Christus.....	19
XII. Het lijden en sterven van Jezus Christus..	20
XIII. De dood en de verrijzenis van Jezus Christus.	22
XIV. De hemelvaart van Jezus Christus. De ne- derdaling van den Heiligen Geest.....	23
XV. De voortdurende nederdaling van den Heiligen Geest.....	26
XVI. Het geloofsbegrip der apostelen.....	27
XVII. Het teeken des kruises.....	29
XVIII. De zonde.....	30

Les.	Bladz.
XIX. Vervolg van de voorgaande les.....	32
XX. De christelijke deugden.....	33
XXI. De geboden van God en van de kerk... .	35
XXII. De goddelijke genade. Het gebed des Heeren.....	36
XXIII. De aanroeping van de heiligen. De groe- tenis van den engel.....	38
XXIV. De sacramenten.....	40
XXV. De sacramenten der dooden	41
XXVI. De sacramenten der levenden.....	43
XXVII. De Doop en het heilig sacrament des Altaars	44
XXVIII. De uitwerking der sacramenten.....	46
XXIX. Vervolg van de voorgaande les.....	47
XXX. De dood en het bijzonder oordeel.. ..	48
XXXI. Het algemeen of laatste oordeel.....	50
XXXII. De hemel en het vagevuur	52
XXXIII. De hel. De eeuwigheid van het toekomstige leven	54
Gebed.....	55

